

Сонячна купіль

Янко Єсенський

Новела

Переклад: Ганна Пашко

Міський нотар Шкворец, з худим, змарнілим, геть зморщеним обличчям, упав у розпач. З кожним днем йому ставало чимраз важче переходити великий міський майдан. Його поймало якесь невиразне почуття страху, коли він ішов цим широким брукованим простором. Йому здавалося, ніби саме посередині майдану він заточиться, знепритомніє і, не маючи ніякої підпори, упаде. Декого охоплює таке ж самісіньке почуття, коли треба вузьенькою кладочкою перейти потік.

Довго він перемагав себе і переходив майдан, щоб не піддатися тому страху. Кінець кінцем йому таки запаморочилося в голові, і він мусив був на очах у всіх обіпертися об ліхтаревий стовп і постояти так трохи, перш ніж наважився рушити далі.

Він розповів про свої прикросці міському лікареві Едутові, безвусому молодикові з буйними бакенбардами на добромu й поважному обличчі.

Лікар порадив йому ходити на прогулянку за місто.

— Це нерви. — сказав Едут потареві, — спорт, друже, тебе вилікує. Узимку — санчата, ковзани, лижі; улітку — прогулянки, купання, а надто — сонячна купіль...

— Не вірю я ані в повітря, ані в сонце, — похмуро заперечив Шкворец. — На мене чекає морок — морок у мозку... Дозволь спертися на тебе. Я почуваю себе куди безпечніше, коли тримаюся за кого-небудь.

Вони йшли польовою дорогою поміж пагорків, що вже вкрилися молодого ясно-зеленою травою. Сонце лагідно припікало крізь цупке сукно одягу. Повітря, легке та прозоре, подразнювало ніздрі, сповнювало легені і, наче невидимий шовковий серпанок, пестило обличчя. Цей легіт перекочував хвилями озимину й струшував пелюстки з квітучих черешень. Дорога вже вкрилася порохом, і грудки засохлого болота кришилися під ногами.

Лікар насмішкувато мовив:

— Ти не віриш ані в повітря, ані в сонце. Та й не треба вірити, досить тільки розглянутися навсібіч і звідати їх... А яка була ця дорога три тижні тому! Болото по коліна, мряка. А зараз, поглянь, наче долоня... А ці пагорби? Які сумні вони були та голі! А тепер, поглянь, зазеленіли. І ти зараз наче оте болото й мряка, голий та сумний пагорок... А на сонці та на повітрі ти помолодієш, скажімо, як отой березовий гайок. Правду кажу.

— Філософія, поезія — оці твої балачки...

— Де ж пак. Медицина... Знаєш що? У червні почнемо з тобою — аби тобі не було нудно — брати сонячну купіль. Запросимо ще й ветеринара Папста. Він теж вельми знервований добродій. Завжди хапається за голову й пританцьовує навіть тоді, коли сидить за кухлем пива.

Отак і сталося, що нотар Шкворец, лікар Едут та ветеринар Папст кожної погожої днини пополудні вирушали купатися до греблі поблизу містечка, за якихось двадцять хвилин ходи. Місцина була гарна. З одного боку височів зелений пагорок, підніжжя якого встеляв буйний м'який моріжок. З другого боку — густий, непролазний верболіз та м'якенький річковий пісок на березі. Хороше тут було полежати та погрітися на сонечку. За пагорком пролягав битий шлях. Звідти, хто був цікавий, міг дивитися на купальників. Та хіба кому цікаво дивитися, як купаються молодики? Та й хто це влітку пополудні ходить шляхом? Їй-право, туди не підуть ані Марина Сіренакова, ані руда, проте гарненька, Розетка Мандалікова, ані молода кучерява прокурорша, напудрована Бетті Рішакова. Вони, немов зірки, виходять тільки ввечері, коли місяць світить. А селян, селянок та подорожніх нема чого соромитися.

Отож купалися добродії весело. До сонячної купелі додали ще гімнастику за системою Мюллера. Ходили берегом, вимахували руками — раз уперед, раз назад, хвицали й крутили ногами, падали на живіт, переверталися на спину — і то все на команду лікаря, якого можна було пізнати хіба що по бакенбардах та червоних трусиках. Крім того, лікар мав найтовщі ноги та волохаті груди. В нотаря були сині труси, а ще його можна було пізнати по довгастій голові з мокрим чубчиком на лобі та по руках і ногах, тонких, як тріска. Ветеринар Папст відзначався трусами в білу та червону смужку і круглою, голомозою головою. Інакше-бо їх ніяк не можна було розпізнати.

Літо було гарне, спекотне, безвітряне, отож наші добродії купалися щополудня. Вони засмагли на сонці від голови до п'ят. Нотар майже видужав і вже тричі перетнув майдан без будь-якого страху. Ветеринар уже не так метушився й не штовхав у боки сусідів, коли сидів у павільйоні міського трактиру. А лікар Едут тішився, що його порада допомогла Шкворцеві, і радив усім сонячну купіль у поєднанні з водяною та гімнастикою за Мюллером.

Але не для того живемо ми в невеличкому містечку, щоб тільки лікувати свої нерви й ніколи не посміятися усмак. І в нас часом відбуваються кумедні спектаклі — щоправда, в них беруть участь не знамениті актори, а ми самі — сьогодні цеп, а завтра — той. А іноді навіть і найповажніші городяни...

Матей Якуб, напівремісник-напівселянин, якось пополудні косив конюшину на своєму полі неподалік од греблі. Сонце припікало, і Матей від спеки розпашівся й спітнів. Та ще й ноги йому в чоботях вогнем горіли. Дарма що такі люди, як Матей Якуб, у нас не купаються від хрещення до самої смерті, окрім, звичайно, кількох разів у дитинстві, проте, на диво, Якубові раптом захотілося змочити у воді хоча б то ноги.

Він кинув косу і вже подався був з пагорка до греблі, аж раптом застиг на місці. Трійко голих чоловіків, з вусами й бородами, в коротких кольорових трусиках крутили головами то ліворуч, то праворуч. Якуб теж покрутив головою й поглянув на небо, чи не летить там, бува, повітряна куля. Проте повітряної кулі не було. Небо над ним — синє, глибоке, без жодної хмаринки. То чого ж оті троє крутять головами? Раптом один з голих вигукнув щось, і тут — де таке чувано?! — усі троє заходилися ляпати себе по

стегнах. Високо зводили руки й потім швидко опускали до литок. Лящало так, ніби праником вибивали білизну.

Якуб нічого не розумів. Раптом йому сяйнуло, що то, мабуть, троє божевільних, про яких він читав у газеті: вони втекли з божевільні й никають околицями. Якуб зіщулився й порачкував назад, боячись, щоб ті його не помітили й не погналися за ним. Він навіть озирнутися боявся. Зійшовши на гостинець, він майже бігцем подався до містечка, щоб повідомити про втікачів вельмишановні місцеві власті... Така небезпека чигає на людей!.. А що, як усім трьом заманеться погнатися за ним? Ото йому дісталася б... Якубові зустрівся Мравенчик, господар з Долішньої вулиці, який ішов косити конюшину. Тут тільки Якуб згадав, що свою косу він кинув на полі.

— Слухай, сусіде, я там на своєму полі косу залишив. Доглянь її. А я йду у важливій справі.

— У якій такій справі?

Якуб закліпав очима в напрямку до греблі.

— Біля греблі пильнуй, — попередив він.

— А що сталося?

— Якись божевільні купаються... Втекли з міста. Надумалися купатися і чкурнули. Погрожують небові і ляскають одне одного.

— Та годі-бо!

Якуб забожився.

— Я йду повідомити про це власті, — поважно мовив він, — а ти пильнуй, щоб тебе не помітили.

Мравенчик хотів був повернутися, але зустрів Яна Голуба, городянина з Горішнього Кута. Вдвох вони наважилися поглянути згори на купальників. Проходили гостинцем дві молодиці й собі пристали. Зупинилися подивитися й троє шевців, що поверталися з ярмарку й несли на тичках неспродані чоботи. Незабаром на пагорку стояла вже чималенька юрба людей і дивилася зі сміхом на наших голяків, які то купалися у воді, то грілися на сонечку, то робили гімнастичні вправи. Але сміх той був тихий, стриманий — щоб ота трійця ненароком не почула й не помітила глядачів.

Раптом лікар Едут вихопився з води на моріжок, а за ним спритно вискочив нотар, а ветеринар і собі заходився дертися на берег. Шевці перелякались і вхопили свої тички.

— На нас ідуть!

Усі кинулися на гостинець.

— Голова йде, — мовив хтось.

А й справді, з'явилася велика, опасиста постать пана міського голови Ериеста Смаженика, у білому парусиновому костюмі, в м'якій сорочці без краватки, в солом'яному брилі, зсунутому на потилицю. У руці він тримав паличку і при кожному кроці вимахував нею. Голова квапився і йшов сягнистим кроком. Поруч нього дріботів низенький на зріст Якуб, тримаючи капелюха в руці. Трохи віддалік за паном головою крокували двоє міських поліцаїв із шаблями.

Пан голова насуплено глянув на юрбу.

— Де вони? — запитав суворо.

Якуб показав на греблю.

Пан голова зійшов на пагорок і поглянув додолу. Юрба рушила за ним.

— Хто вони? — запитав він так само суворо, як і перше.

Ніхто не знав.

— Ходіть, Якубе, й звеліть їм негайно вдягтися, адже ви — понятий.

Якуб пошкрябав потилицю.

— Я? Чому ж то я?

— Ви — понятий, — повторив пан голова.

— Це не обов'язок понятого... Атож... Бо ще відлупцюють, — заперечив Якуб і позадкував.

— Ходи ти, — наказав Смаженик молодшому міському поліцаєві, — та тільки гримни на них, щоб миттю одяглися, міський голова, мовляв, наказує... То чому ж ти стоїш? Наказую тобі — кроком руш!

Поліцай не поворухнувся. Він згадав про свою дитину, що народилася лише місяць тому. Хто ж про неї дбатиме?

— Пане голово, — сказав він уголос, — хто ж тоді подбає про мого Дюрка?

Старший поліцай також не наважився. Шевці, хоробрі хлопці, теж відмовилися — мовляв, їх не послухають. Мравенчик тільки осміхнувся й сказав:

— Я? Де ж то пак...

— Як же ми їх схопимо? — міркував уголос міський голова. — А коли й схопимо, то не маємо чим зв'язати. А коли й зв'яжемо, то як доправимо їх у місто?

Трійко купальників саме цю мить почали розтуляти і стуляти роти.

— Диви, божевільні, — буркотів голова, — роззявляють писки без будь-якої причини... Шандоре, — звернувся він до молодшого поліцай, — ходи накажи запрягти візок, повертайся назад і привези вірьовки. Тільки хутко!

Той побіг.

А голяки ще кілька хвилин розтуляли й стуляли роти, потім одночасно вдарили себе по стегнах і швидко простягли перед собою руки з випростаними долонями. То було їхнє привітання за системою Мюллера. А тоді вони одразу ж почали вдягатися.

Щойно нотар надяг на голову великого солом'яного бриля, якого більше ніхто в місті не носив, міський голова сплеснув у долоні і вигукнув страшенно здивований:

— Та це ж наш нотар!

Загуркотів візок.

— Та це ж лікар Едут!

Кінець кінцем упізнали й ветеринара.

"Не може такого бути, щоб усі троє з глузду зсунулися", — подумав міський голова, і, вилаявши Якуба, що стояв позад нього, бельбасом, Смажеиик зійшов з пагорка до річки. Привітавшись з добродіями, він Покликав їх на другий берег:

— Будьте ласкаві зійти на цей берег. Нагорі на вас Чекає візок. Він одвезе вас.